

օգնութիւն մը մատակարարելու : — Բերուի նախագահը ժող. Պալլա յոր-
դորագիր մը հրատարակեց որ գործա-
լից պերճախօսութեան օրինակ է : Բաց
ասկէ ժողովքէն (Congrès) անմիջա-
պէս երկու միլիոն թիւսդր ձեռք բե-
րաւ առաջի կարգի շտապողական պի-
տոյից գործածելու համար : Միաբան-
Նահանգաց Powhatan անուն պատե-
րազմական steamerը, Դուռնը ծովա-
կալին դրօշովը պաշարաբարձ՝ Գալլաոյ-
էն Արիզոնա ճամբայ ելաւ : Լամիթ-Բիքէ
գաղղիացի steamerին հրամանատարը՝
որ կայսերական ծովային զինուորու-
թենէն է, ինքզինքը տէրութեանց կա-
մացը յանձնեց և նոյնպէս Արիզոնա գը-
նաց : Միուրիսն անունով steamerը
նոյնպէս լի պարէնիւք ճամբայ ելաւ,
բայց մեքենան վնասուելով՝ հարկ ե-
ղաւ որ նաւահանգիստ մը ապաւինի :

Լիմա քաղաքին Բարեգործական
ընկերութիւնը վճռեց որ ամեն կործա-
նած քաղաքներէն եօթը տարուընէ
վար մնացած որք տղաքը իր ծախիւքն
հողայ. կառավարութիւնը 18,000 թիւսդր
շնորհեց որպէս զի այս վախճանաւ
որբաճոց մը կառուցուի : Նոյն քաղա-
քին խնամապետական խորհրդարանը
100,000 թիւսդր փոխ խաւրեց որպէս
զի փութով անհրաժեշտ կարօտելոց
օգնութիւն ըլլուի : Առանձնականք ալ
իրենց գլխարկութիւնը անմիջապէս
յայտնեցին. կուանոյի ընկերութիւնը
500,000 թիւսդր տուաւ տէրութեան
առանց չահը պահանջելու :

Բերուի արդարութեան պաշտօնա-
կալը Օժանդակիչ ընկերութեան մը
զլուխ անցաւ և դէպ 'ի հարաւային
գեղերը սկսաւ պտրտիլ, և ըստ վերջին
լրոց մէկ միլիոն առյուարի ստորագրու-
թիւն ժողովուրդ էր արդէն :

Վերջապէս Պ. Գալտերոն 50,000
տողար աղատ զրամ տուաւ. նոյնպէս
նաեւ Պ. Հենրիկ Միկս (Miggs) Արե-
գուիբայի երկաթուղեաց ամերիկացի
գործակատարը նոյնչափ գումար մ'ալ
ինքը շնորհեց :

Կը յօւսանք որ այս ազնիւ օրինակ-

ներն իրենց նմանող նախանձորներն
ունենան և բոլոր աշխարհ ընկերանայ
այս բարեգլխութեան մեծ գործոյն՝ ե-
ղած անհուն թշուառութիւնն սփոփե-
լու համար :

ԲԱՆԱԼԻՓ

ԲՆՈՒԹԵԱՆ ԵՐԵՒՈՒԹԻՅ

(Տես երես 195)

Ա. ԵՐԿՐԱԲԱՆԱԿԱՆՔ

122 Ի՞նչպէս կրնայ ըլլալ որ երկրիս
թանձր կեղեք կարենայ յագենալ քիչ մը
ջրով որ իր վրայ կ'ինկնայ : — Երկիրս չու-
տով կը յագենայ ջրով. վասն զի մշակե-
լի հողուն տակ՝ որ փափուկ և ծակոտկէն
է, քիչ մը խորութենէ ետեւ՝ կարծր և ան-
թաթաւ խաւեր կան՝ որոնց մէջէն ջուրն
ճամբայ չգտնար անցնելու. և վրանին մը
նալով՝ կամաց կամաց կ'արգելու անձրեւին
մնացեալ քանակութիւնը երկրիս մէջ
թափանցելէն :

123 Այն ջուրն որ կը թափանցէ երկրիս
ծակոտեաց մէջ և անթաթաւ խաւ մը գտ-
նալով վրան կը կենայ, կը մնայ հոն ին-
չուան որ շոգիացումը զինքը ցնդէ : —
Ոչ. այլ որովհետեւ ջուրը միշտ տարա-
ծուիլ կ'ուզէ հարթհաւաստ, այն անթա-
թաւ խաւին ամեն դրից վրայ ալ ծաւալե-
լով կը ժողովի անոր խորուծոց տեղումն-
քը. և երբ տասնիկ տեղ մը հաւաքուի բա-
ւական քանակութեամբ, կը սկսի ունե-
նալ զօրութիւն մը՝ որ կը ներգործէ կող-
մերուն վրայ սաստիկ ճնշում մը. ինչուան
որ կարենայ բանալ բաւական հանգիստ
ճամբայ մը և յատուկ մը, որուն վրայ կը
վազէ երբեմն մղոններով, ինչուան որ
հանգիստ յատակին վրայ փոսի մը կամ
ուռած տեղոյ մը, և ստիպուի դարձեալ
մակերեւութին վրայ երևնալ :

124 Ի՞նչ կըսուին այն ջուրերն որ ինք-
նին կամ արուեստով երկրիս ծոցէն երե-
սը կ'ելլեն : — Բզխմունք կամ աղբիւրք
կ'ըսուին :

125 Ինչո՞ւ համար աղբիւրին ջուրը եր-
բեմն կամաց կը հոսի, երբեմն ալ ուժով
կը ցայտէ գետնին ծակերէն, և բաւական
ալ կը բարձրանայ : — Եթէ այն շտամա-
րանը ուր կը ժողովի ջուրն՝ ստորերկրեայ
ջրանցքներուն մէջ մտնելէն առաջ աղ-

քիւրիին յատակին հաւասար ըլլայ, այն աւտեն ջուրն գանգաղ կերպով գուրս կ'ելլայ, և տկար ոյժ մը կ'ունենայ: Բայց թէ որ շտեմարանը բարձր տեղ մը ըլլայ, օրինակի համար լերան մը վրայ, այն աւտեն ջուրն ուժով վեր կը ցայտէ աղբիւրէն, և երբեմն խիստ շատ ալ կը բարձրանայ:

126 Ի՞նչպէս կրնան ջրերու շտեմարանք՝ ձեռնալ լերանց մէջ, որոնք անձրեւին ջուրը իրենց կողերէն վար կը վազցընեն առանց արգիլելու: — Անձրեւին ջուրը կը վազէ լերանց քարուտ կողերէն վար: Բայց սառերուն ջուրերը որ կամաց կամաց կը հալին գարնան և ամառուան մէջ, կը թափանցեն լերան ճեղքուածներուն մէջ և կը հաւաքուին բնական աւազաններու կամ շտեմարանաց մէջ, և կը գործեն անսպառ աղբիւրներ, որք գետնին տակէն քիչ խորութեամբ վազելով՝ պաղ կը մնան:

127 Ի՞նչպէս կրնայ լեռ մը սնուցանել կամ պահել մշտնջենաւոր աղբիւրներ, որք երբեմն այնչափ առատ կ'ըլլան մինչև գետեր կը ձևացընեն: — Բարձր լերանց գագաթները միշտ ծածկուած են սառով և ձիւնով, որոնք շարունակ հալելով և մասնաւորապէս տաք եղանակներուն մէջ միշտ ալ ջուր կը հասցընեն գետերուն ընթացքը պահելու համար:

128 Բայց այս սառերը հալելով պէտք է որ երթալով պակսին և աւտեն մը գայ որ լեռներէն եկած աղբիւրներն ալ ցամքին: — Այս բանս չըլլար, որովհետև լերանց վրայ առատ և ստէպ ձիւն կու գայ, որոնք հալած սառերուն տեղը կը բռնեն:

129 Ինչո՞ւ համար գետերը և առուները միշտ կանոնաւոր ընթացք մը կ'ընեն, որ սովորաբար զիրենք դէպ 'ի ծով կը տանի: — Որովհետև գետինը դարուփոս է՝ ջուրերն ալ կը վազեն անոր յատակին զրից հետեւելով. և որովհետև գետինը անզգալի կերպով մը կը հակի դէպ 'ի ծովեզերք, այսպէս ալ գետերը իրենց յատակին հակմունքով կը տանին իրենց ջուրերը այն ընդարձակ աւազաններուն մէջ որք ծով կ'ըսուին:

130 Ինչո՞ւ համար ծովերուն ջուրը աղի է: — Որովհետև երկրիս մեծ յեղափոխութեանց աւտեն ջուրերը կրնան հանդիպած ըլլալ բնական աղի կոյտերու, որոնք իրենց մէջ հալած են:

131 Ինչո՞ւ ուրեմն գետերուն ջուրերն ալ աղի չեն: — Վասն զի գետերուն ջուրերը առաջ կու գան ծովուն շոգիացեալ ջուրէն. շոգիացումն ալ ծովէն կ'առնու միայն զուտ ջուրը, թողլով աւելի յագեալ մասը:

132 Այս կերպով յետ շատ տարիներու շարունակ շոգիացման պատճառաւ միթէ ծովուն ջուրը պիտի չնուազի՝ թողլով աղն իր յատակը, չկարենալով զայն լոյծ պահելու: — Այս վասն զի գետերը կը դարձունեն ծովուն այնչափ ջրոյ քանակու թիւն՝ որչափ որ շոգիացումն կ'առնու անկէց. հետեւաբար հաւասարակշռութիւն կ'ըլլայ, և ծովուն ջուրերը ոչ կ'աւելնան ոչ կը պակսին:

Գ. — Հոգր:

133 Ի՞նչ պատճառաւ ջուրք գետնին երեսը կը մնան: — Ասոր խաւերուն քիչ կամ ամենեւին անթաթաւ ըլլալուն համար: (122)

133 Միթէ քիչ մը խորութեամբ փորելով գետինը՝ միշտ մեր արտերուն և պարտէզներուն նման հող չի գտուիր հոն: — Այս յեր տեսած հողը ծանծաղ մը կը ծածկէ ներքեւի խաւերը, որոնք որչափ որ խոր իջնենք՝ տարբեր տարբեր բնութիւն ունին:

135 Ինչո՞ւ համար երկրիս բոլոր կեղևը հաւասարապէս մի և նոյն նիւթով կաշմուած չէ: — Վասն զի ինչպէս որ երկրիս վրայ կան աւելի կամ պակաս խիտ մարմիններ, այսպէս երբ իրենք հալած վիճակի մէջ էին՝ խտութեան կարգաւ իրենց տեղերնին բռնեցին. և որչափ որ դէպ 'ի կենդրոն աւելի խորթափանցուի՝ այնչափ աւելի խիտ և կարծր մարմիններ կը հաշդիպին:

Կը շարունակուի: